

ЧАСТИНА 1

Р о з д і л 1

На сімдесят п'ятий день народження я зробив дві речі. Відвідав могилу дружини. Потім записався в армію.

До того ж, відвідування могили Кеті стало менш драматичною з двох подій. Дружина спочиває на кладовищі Харріс Крік, приблизно за милю від місця, де я жив і де ми плекали нашу родину. Доправити Кеті на те кладовище було завданням нелегким, бо ніхто з нас не готувався до похорону і жодних розпоряджень не зробив. Дещо принизливо — саме таке слово тут доречне — сперечатися з начальником кладовища через непорозуміння, що твоя дружина не потурбувалась про поховання заздалегідь. Урешті мій син Чарлі, котрий, на щастя, якраз був мером, задіяв деякі важелі, й нам надали ділянку. Син на посаді мера — велика перевага.

Отже, могила. Проста і непримітна; радше меморіальна дошка, ніж справжній надгробок. На контрасті, Кеті лежить поруч із Сандрою Кейн, на могилі якої височіє величний камінь з полірованого чорного граніту, що містить випускне фото Сенді й сентиментальну цитату з Кітса про смерть, молодість і красу, розвіяну вітром. Типово для Сенді. Думаю, Кеті розсміялася б, якби дізналась, що Сандра припаркувалася поруч разом зі своїм монументальним надгробком: за життя Сенді винахідливо переслідувала Кеті у відчайдушному пасивно-агресивному змаганні. Кеті приносила пиріг на місцеве свято випічки, а Сенді тягнула три і дуже сердилася, не приховуючи емоцій, коли пиріг Кеті продавався швидше. Кеті намагалась вирішити протиріччя купівлею пирогів Сенді через третіх осіб, проте важко сказати, поліпшувало чи, навпаки, погіршувало це їхні стосунки з погляду Сенді.

Гадаю, монументальний надгробок Сенді мав слугувати за останнє слово в їхньому змаганні, тож став остаточним аргументом, який неможливо спростувати, бо, як не крути, Кеті відійшла в кращий світ. З іншого боку, я не пригадую, щоби хтось відвідував Сенді. За три місяці після її смерті Стів Кейн продав дім і подався до Аризони з усмішкою на обличчі, ширшою за шосе номер десять. Через деякий час Стів надіслав мені поштову листівку; він тусувався там із жінкою, котра якихось пів сторіччя тому була порнозіркою. Коли я отримав цю бридку новину, то цілий тиждень ходив, ніби викупався в лайні. Діти та онуки Сенді жили в містечку по сусідству, але з таким же успіхом вони могли мешкати і в Аризоні, судячи з того, як часто вони відвідували могилу. Боюсь, цитату Кітса з дня похорону читати нікому, окрім мене, та й то мимохідь — на шляху до могили дружини.

На меморіальній дошці Кеті вказано її ім'я (Кетрін Ребекка Перрі), дати життя, а також слова «Любій дружині та матері», які я перечитую кожних відвідин. Що вдієш: ці чотири слова настільки ж недоречні, наскільки й точно підсумовують її життя. Напис нічого не каже про її особистість, про те, як вона зустрічала кожен новий день чи ким працювала, про її інтереси чи про те, що вона любила подорожувати. З них не дізнатися ані про її улюблений колір, ані про те, як вона уклала волосся, за кого голосувала чи про почуття гумору. Нічого не дізнатися, окрім того, що вона була кохана. Це правда. Кеті сказала б, що цього досить.

Я не любив приходити сюди. Не любив, бо жінка, яка була моєю дружиною протягом сорока двох років, померла; хвилину тому зранку в суботу вона поралась на кухні, розмішуючи тісто для вафель, і розповідала про сварку на зборах у книгарні учора ввечері, а за мить уже лежала на підлозі й сіпалась у конвульсіях, коли інсульт уразив її мозок. Мені дуже шкода, що її останніми словами стали «Куди, в біса, я поклала ваніль?».

Я ненавиджу себе за те, що приєднався до багатьох старих, які відвідують кладовища, аби побути з померлими дружинами. Колись замолоду я питав у Кеті, який в цьому сенс. Купа зігнилого м'яса та кістки, що колись були людиною, — це вже не людина, а просто купа гнилі та кісток. Людина пішла — чи то на небо, чи в пекло — кудись або нікуди. З таким же успіхом можна відвідувати яловичину на салгані. З роками розумієш, що в цьому щось є. І сенс уже не має значення. Бо це все, що в тебе залишилось.

Попри ненависть до кладовищ, я вдячний, що таке місце є. Я сумую за своєю дружиною. А найкраще місце для суму — цвинтар, де вона спочиває. Набагато краще, ніж сумувати за нею в місцях, де вона була живою.

Я затримався там ненадовго. Якраз на стільки, скільки потрібно, аби відчути, що рана досі кривавить, незважаючи на вісім років, а також на стільки, аби зрозуміти, що є інші справи, аніж вештатися по кладовищах, як старий осел. Щойно я це відчув, обернувся й пішов не озираючись. Я востаннє відвідав кладовище і могилу дружини, але бажання затриматися, аби краще запам'ятати цей момент, не виникло. Як уже казав, це — місце, де вона лежить лише мертва. І нічого тут запам'ятовувати.

Хоча, чесно кажучи, інша подія — зарахування до армії — теж не вирізнялася драматизмом.

Моє містечко надто мале, щоб мати власну призовну дільницю. Довелось їхати до Грінвілла, окружного центру. Невелика за розмірами контора розміщувалася в одному з численних офісів у передній частині торговельного центру — між державною яткою з продажу алкоголю й тату-салонем. Залежно від послідовності відвідування закладів, існував ризик прокинутися на ранок із серйозними наслідками.

Внутрішнє оздоблення контори теж нічим не вирізнялося: стіл із комп'ютером та принтером, людина за столом, два стільці попереду та шість — уздовж стіни. На журнальному столику лежали інформаційні буклети про армію та декілька старих журналів «Таймс» і «Ньюсвік». Ми з Кеті вже були тут років із десять тому, і я підозрюю, що ані меблювання, ані журнали відтоді не змінилися. Лише людина мала інший вигляд. Принаймні, я не пам'ятаю, щоби попередній рекрутер мав таке пишне волосся. Або цицьки.

Рекрутерка щось діловито строчила на комп'ютері й навіть не вшанувала мене поглядом, коли відчинилися двері.

— Зараз звільнюся, — пробурмотіла вона, що радше було павловським умовним рефлексом на відчинені двері.

— Не поспішайте, — відповів я. — Бачу, у вас тут людно.

Моя спроба пожартувати залишилась непоміченою чи була проігнорована, що зазвичай траплялося останніми роками. Хоча приємно відзначити, що форми я не втратив. Я сів на стілець перед столом і почекав, поки рекрутерка розбереться зі справами.

— Ви прийшли чи відправляєтесь? — спитала вона, не підводячи голови.

— Що, пробачте? — перепитав я.

— Ви прийшли чи відправляєтесь? — повторила вона. — Прийшли, щоб записатися, чи відправляєтесь служити?

— А, в цьому сенсі. Відправляюсь.

Це вже привернуло її увагу, й вона пильно подивилася на мене крізь доволі товсте скло окулярів:

— Тоді ви, мабуть, Джон Перрі.

— Власною персоною. Як ви вгадали?

Вона звірилася з комп'ютером:

— Більшість новобранців приходять до нас у день свого народження, навіть не зважаючи на те, що формально мають тридцять діб для залагодження справ. Сьогодні у нас три дні народження. Мері Велорі зателефонувала й попередила, що передумала. Ну а ви не дуже скидаєтесь на Синтію Сміт.

— Вельми радий це чути, — сказав я.

— Ну, а якщо ви прийшли не записатися, — продовжила вона, проігнорувавши мою спробу на жарт, — маю зробити висновок, що ви — Джон Перрі.

— А як щодо самотнього літнього чоловіка, який завітав поспілкуватися? — спитав я.

— Такі до нас не заходять, — відповіла вона. — Зазвичай їх відлякують молодики із сатанинськими тату, що тусуються по сусідству. — Рекрутерка відклала клавіатуру вбік і цілком зайнялася мною. — Гаразд, подивімось ваше посвідчення особи.

— Але ж ви уже знаєте, хто я, — нагадав я жінці.

— Треба переконатися, — сказала вона.

Жодного натяку на усмішку в її словах не було. Напевно, в її серйозне ставлення до справи додало свою частку щоденне спілкування з такими старими бздунами, як я.

Я передав їй посвідчення водія, свідоцтво про народження та національне посвідчення особи. Вона взяла документи, витягнула з шухляди планшет, підключила до комп'ютера і посунула мені. Я поклав долоню на планшет і почекав, поки закінчиться сканування. Тоді жінка забрала планшет, встромила посвідчення особи в слот, аби перевірити інформацію.

— Ви — Джон Перрі, — нарешті оголосила вона.

— Отже, ми повернулися туди, з чого почали, — зауважив я.
Знов ігнор.

— Десять років тому під час вступної сесії, коли ви подали заяву на службу в армії, вас проінформували щодо Колоніальних Сил Оборони, а також стосовно ваших прав та обов'язків, які ви берете на себе, підписавши угоду з КСО, — мовила жінка тоном, котрий виказував, що вона промовляє цю фразу принаймні раз на день упродовж своєї служби. — До того ж, протягом усього періоду вам надсилали додаткові матеріали, щоби нагадати про права та обов'язки, які на вас покладають. З урахуванням усього вищесказаного дайте відповідь, чи цілком ви усвідомлюєте свої права та обов'язки, які збираєтесь на себе взяти, чи вам необхідні зараз додаткові роз'яснення. Зауважу, що на цей момент жодного покарання за запит на додаткову інформацію або за відмову від вступу до КСО не передбачено.

Я пригадав ту сесію. Перша частина полягала в тому, що компанія підстаркуватих громадян, сидячи на розкладних стільцях в Грінвіллському центрі громади, наминала пончики з кавою і слухала балаканину представника КСО, який бубонів про історію завоювання колоній. Потім нам роздали буклети про службу в лавах КСО, яка, на перший погляд, мало чим відрізнялася від будь-якої іншої військової служби. Під час обговорення з'ясувалося, що той чувак узагалі жодного стосунку до КСО не має; його найняли лише для проведення презентацій в районі долини Маямі.

Другу частину вступної сесії становив побіжний медичний огляд. Лікар узяв кров, подлубав внутрішній бік щоки, щоб одержати клітини для аналізу, а також провів сканування мозку. Вочевидь, тести я пройшов. Відтоді я щороку регулярно отримував поштою ту саму брошуру, котру мені вручили на першій сесії. І з наступного року я почав їх викидати, не читаючи.

— Розумію, — відповів я.

Жінка кивнула, полізла в шухляду, витягла аркуш паперу та ручку й посунула мені. Документ містив кілька параграфів, і під кожним було відведено місце для підпису. Я впізнав його: такий самісінький чи дуже на нього схожий я підписав десять років тому, аби засвідчити, що я усвідомлюю, у що вляпаюся за десять років у майбутньому.

— Зараз я зачитаю вам кожен з наступних параграфів, — сказала жіночка. — У кінці кожного параграфу, якщо ви розумієте його зміст і згодні з ним, ставте свій підпис та сьогоднішню дату. Якщо матимете

запитання, будь ласка, ставте їх після того, як я дочитаю параграф до кінця. Якщо чогось не зрозумієте чи будете не згодні з прочитаним, параграф не підписуйте. Ясно?

— Ясно, — відповів я.

— Добре, — сказала жіночка. — Параграф перший: *«Я, нижчепідписаний, усвідомлюю та підтверджую, що з власної волі та без примусу виказую бажання вступити до лав КСО на термін служби не менше ніж два роки. Я також усвідомлюю, що термін моєї служби з ініціативи Колоніальних Сил Оборони може бути продовжений в односторонньому порядку додатково на вісім років у разі війни чи за умови її загрози».*

Цей пункт про «загалом десять років» не був для мене новиною — кілька разів я читав ті брошури, які вони надсилали, — хоча цікаво, скільки людей не звернули на нього уваги і скільки з тих, хто звернув, насправді зрозуміли, що застрягнуть в армії на десять років. Мое припущення таке: КСО не вимагали б десяти років, якби не були впевнені, що саме на такий термін вони розраховують. Завдяки жорстким карантинним правилам ми небагато знали про колоніальні війни. Але того, що чули, було достатньо, аби зрозуміти, що у Всесвіті не зовсім спокійно.

Я підписав.

— Параграф другий: *«Я усвідомлюю, що, надаючи згоду вступити до лав Колоніальних Сил Оборони, я зобов'язуюсь носити зброю та використовувати її проти ворогів Союзу Колоній, які можуть виявитися представниками гуманоїдної раси. Під час терміну служби я не матиму права відмовитись носити та застосовувати зброю згідно з отриманими наказами і не стану ухилятися від військових обов'язків з релігійних чи моральних міркувань».*

Цікаво, скільки людей добровільно записалися до армії, а потім відмовились од служби з релігійно-етичних міркувань? Я підписав.

— Параграф третій: *«Я усвідомлюю та підтверджую, що стану віддано та негайно виконувати накази і розпорядження старших офіцерів згідно з Єдиним Статутом Колоніальних Сил Оборони».*

Я підписав.

— Параграф четвертий: *«Я усвідомлюю, що добровільно вступаючи в лави Колоніальних Сил Оборони, я даю згоду на будь-які медичні, хірургічні чи терапевтичні операції або процедури, котрі Колоніальні Сили Оборони вважатимуть за необхідне для посилення моєї боєздатності».*

Найважливіший пункт: ось чому я, а також безліч інших сімдесятип'ятирічних кожного року підписують цей контракт.

Якось я сказав своєму дідусеві, що коли досягну його віку, вчені віднайдуть спосіб радикально продовжити людське життя. Він розсміявся і зауважив, що в моєму віці теж на це розраховував, але таки постарів. Тепер я опинився на його місці. Проблема старіння — не просто один клятий збій за іншим, це — один суцільний збій, що раптово трапляється в усіх органах одночасно.

Старіння неможливо зупинити. Звісно, генна терапія та заміна органів разом із пластичною хірургією дають йому відсіч. Але старіння наздоганяє, як не крути. Замінили легені на нові — у серці вибиває клапан. Пересадили серце — твоя печінка виростає до розмірів надувного дитячого басейну. Міняєш печінку, а тут бац — тебе розбив параліч. І козирний туз старіння — мозок пересаджувати поки що не навчилися. Тривалість життя переважала за дев'яносторічну позначку доволі давно, і там зупинилась. Ми додали майже міру до біблійних «три міри та десять років»¹, але тут Господь натиснув на гальма. Люди можуть прожити довше, й іноді живуть, але ці роки вони проживають старими та немічними. І з цим нічого не вдієш.

Коли тобі двадцять п'ять — тридцять п'ять — сорок п'ять — п'ятдесят п'ять — ти відчуваєш, що в змозі завоювати весь світ. А коли стукнуло шістдесят п'ять і твоє тіло потроху фізично руйнується, магічні слова про загадкові «медичні, хірургічні чи терапевтичні операції або процедури» починають здаватися привабливими. У сімдесят п'ять більшість твоїх друзів мертві, а в тебе замінено принаймні один ключовий орган; за ніч ти рази чотири навідуєшся до туалету і не в змозі подолати сходи, щоб не задихатись, а тобі кажуть, що для свого віку ти в гарній формі.

Порівняно з цим десятиріччя бадьорого життя в зоні бойових дій — угода більш ніж приваблива. Особливо, коли врахувати, що в разі відмови за десять років тобі стукне вісімдесят п'ять, і тоді єдине, що відрізнятиме тебе від родзинки, будуть не зморшки чи відсутність простатиту, а те, що у родзинки взагалі тієї простати немає.

Як КСО вдається повернути навспак процес старіння? Тут цього ніхто не знає. Вчені на Землі не можуть знайти ані пояснення, ані повторити їхній успіх, хоч би як не намагалися. На Землі КСО не зустрінеш, отже, просто так запитати ветерана КСО, як вони це роблять, неможливо. На

---

¹ Псалом 90. Міра — двадцять років.

Землі КСО лише займаються вербуванням новобранців та колоністів — отже, колоністи також нічого не знають. Яке б там лікування КСО не застосовували, усе робиться поза межами Землі, в якихось таємничих лабораторіях поза юрисдикцією надпланетарних чи національних урядів. Тож на допомогу дядька Сема сподіватись не доводиться.

Час від часу якийсь законодавчий орган чи президент або диктатор вирішує заборонити діяльність КСО доти, поки вони не розкриють секрети. КСО ніколи не сперечаються — просто збирають манатки і йдуть. Тоді всі сімдесятип'ятирічні тієї держави раптом вирушають у закордонне турне і звіти не повертаються. КСО не надають ані пояснень, ані аргументів чи натяків. Якщо маєш бажання дізнатися, як роблять людей молодими, — записуйся в добровольці.

Я підписав.

— Параграф п'ятий: *«Добровільно вступаючи в лави Колоніальних Сил Оборони, я свідомо припиняю громадянство як суб'єкт національно-політичного утворення, в цьому випадку — Сполучених Штатів Америки, а також відмовляюся від права постійного проживання, гарантованого мені на планеті Земля. Я усвідомлюю, що моє громадянство віднині переходить під юрисдикцію Союзу Колоній, а саме на розсуд Колоніальних Сил Оборони. Я також усвідомлюю та підтверджую, що, відмовляючись від чинного громадянства та зрікаючись права на постійне проживання, потрапляю під заборону майбутнього повернення на Землю після закінчення терміну служби в Колоніальних Силах Оборони і даю згоду на переміщення мене в будь-яку колонію, згідно із наказом Союзу Колоній та/або Колоніальних Сил Оборони».*

Словом, назад дороги нема. Це невід'ємна частина правил карантину, запроваджених Союзом Колоній та КСО, принаймні офіційно, задля захисту Землі від будь-яких ксенобіологічних напастей на кшталт хвороби Крімпа. На той час народи Землі проголосували за нього обома руками. Смішно бачити, якими вузьколобими стають земляни, коли за якийсь рік третина чоловічого населення планети втрачає здатність до відтворення потомства. Зараз запалу щодо ізоляції у народів поменшало — Земля їм дещо набридла; тепер подавай різні цікавинки Всесвіту, вони й чути не хочуть про свого старого бездітного дядька Волта. Але космічні кораблі на стрибковій тязі, завдяки яким стали можливими міжзор'яні подорожі, є тільки у СК та КСО. Отже, маємо те, що маємо.

(Це робить угоду із СК про колонізацію дещо формальною, оскільки лише вони мають у своєму розпорядженні кораблі, спроможні тебе кудись доставити. Ніхто не дозволить сісти за штурвал і летіти, куди заманеться.)

Побічним ефектом карантинних законів та монополії на кораблі зі стрибковою тягою стала практична неможливість зв'язку між Землею та колоніями (а також між самими колоніями). Єдиним способом отримати вчасно відповідь — передати послання через корабель зі стрибковою тягою; КСО доволі неохоче береться за такі міжпланетні поштові відправлення, але це — єдиний шлях комунікації. Можна, звісно, налаштувати радіоантену й зачекати на сигнали з колоній, однак та ж Альфа — найближча до Землі — перебуває на відстані вісімдесяти трьох світлових років. Навряд чи таке спілкування буде жвавим.

Ніколи не цікавився, але підозрюю, що саме цей пункт примушує багатьох відмовитися від контракту. Одна річ — бажання отримати молодість, і зовсім інша — повернутися спиною до всього, що знав, і до тих, кого любив, а також зректися досвіду, якого набув за сім з половиною десятиріч. Потрібно мати залізні яйця, аби сказати «прощавай» минулому життю.

Я підписав.

— Параграф шостий, і останній, — прочитала рекрутерка. — *«Я усвідомлюю та погоджуюсь, що впродовж сімдесяти двох годин після підписання цього документа або з моменту мого переміщення із Землі транспортом Колоніальних Сил Оборони, залежно від того, яка подія станеться першою, мене вважатимуть померлим згідно із законом на території відповідних державно-політичних утворень, у цьому випадку — штату Огайо та Сполучених Штатів Америки. Згідно із законом, усі мої матеріальні активи переходять в розпорядження відповідних органів влади, а всі правові обов'язки та зобов'язання, що припиняються з моменту смерті громадянина, будуть анульовані. Уся юридична документація — позитивного чи негативного характеру — буде знищена, а всі боргові зобов'язання вважатимуть погашеними. Я усвідомлюю та погоджуюсь із тим, що якщо я не зробив відповідних розпоряджень щодо майна, за мою згодою Колоніальні Сили Оборони можуть надати мені юридичну та фінансову консультацію, яка дозволить завершити процедури впродовж сімдесяти двох годин».*

Я підписав. Тепер на все загалом у мене лишалося сімдесят дві години, так би мовити.

Зміст

ЧАСТИНА 1	7
Розділ 1.....	7
Розділ 2.....	18
Розділ 3.....	30
Розділ 4.....	44
Розділ 5.....	62
Розділ 6.....	77
ЧАСТИНА 2	93
Розділ 7.....	93
Розділ 8.....	105
Розділ 9.....	121
Розділ 10.....	132
Розділ 11.....	147
Розділ 12.....	157
ЧАСТИНА 3	172
Розділ 13.....	172
Розділ 14.....	185
Розділ 15.....	201
Розділ 16.....	214
Розділ 17.....	227
Розділ 18.....	242